

Euthanasie voor geïnterneerde wekt onmetelijke schaamte

Farah Focquaert en Sigrid Sterckx zijn ethici aan de UGent. Henri Heimans is magistraat-voorzitter Commissie tot Bescherming van de Maatschappij bij de gevangenis Gent.

17 september 2014

Er heerst een schrijnend tekort aan kwaliteitsvolle opvangplaatsen voor geïnterneerden, ondanks een wettelijk recht op aangepaste en adequate geestelijke zorgverlening

De situatie van Frank Van Den Bleeken is hartverscheurend. Uit de interviews met betrokkenen blijkt dat niemand betwijfelt dat hij ondraaglijk lijdt, als gevolg van geestesziekte in combinatie met inhumane leefomstandigheden. Hij voldoet aan de wettelijke criteria om euthanasie te kunnen vragen, maar moet hij het ook krijgen?

Een arts die wordt gevraagd iemand lethale middelen toe te dienen, kan (juridisch en moreel) niet anders dan zich afvragen of hij de patiënt alle alternatieven voor euthanasie heeft aangeboden. Er bestaat een alternatief, dat deze patiënt wel degelijk wil, maar niet kan worden aangeboden omdat geïnterneerden blijkbaar geacht worden weg te rotten in hun cel, en omdat overbrenging naar een land waar mogelijke behandeling wél voorhanden is, om een of andere juridische reden wordt geweigerd. Bijgevolg kan de arts niet concluderen dat voldaan is aan de wettelijke vereisten. Dit omwille van het falen van justitie en geestelijke gezondheidszorg, maatschappelijke onverschilligheid en sommigens drang tot retributie ("euthanasie zou betekenen dat de misdadiger zijn verdiende loon niet krijgt").

Wie moet dit oplossen? Een arts, enkel en alleen omdat hij beschikt over de technische kennis en juridische bevoegdheid vereist om iemand te doden? Professor Wim Distelmans stelt terecht dat we niet van artsen kunnen verwachten dat ze het met hun ethiek kunnen verzoenen om iemands leven te beëindigen wegens ondraaglijk lijden, als dat lijden in grote mate voortvloeit uit maatschappelijke onverschilligheid. Moeten artsen het gebrek aan mededogen en politieke moed in ons land oplossen met de euthanasiespuit?

Wij schamen ons diep dat we in een land leven waar het noodzakelijke mededogen tonen voor deze man tegelijkertijd impliceert dat men Justitie, Volksgezondheid en de Gemeenschappen een excuus geeft om niets te veranderen aan de inhumane toestand.

Doorstroming

Ongeveer een op de vier geïnterneerden verblijft in de gevangenis wegens gebrek aan gespecialiseerde zorgcentra buiten de gevangenis. Er heerst een schrijnend tekort aan kwaliteitsvolle opvangplaatsen voor geïnterneerden, ondanks een wettelijk recht op aangepaste en adequate geestelijke zorgverlening. Dergelijke zorg is een optie in Nederland, ook voor mensen zoals Frank Van Den Bleeken, bij wie een standaardbehandeling geen vermindering kan bekomen van schrijnend psychisch lijden.

Omdat de doorstroming van geïnterneerden, ook zij die banale feiten hebben gepleegd, naar de Geestelijke Gezondheidszorg ontoereikend is, moeten individuen met vaak zware en complexe psychiatrische stoornissen binnen de gevangenis 'behandeld' worden, ook al is de zorg doorgaans inadequaaf. Ondanks de realisatie van twee forensisch psychiatrische centra zal een schrijnend tekort aan zorgverlening blijven bestaan. De nieuwe centra kunnen slechts 450 geïnterneerden huisvesten. Bovendien financiert de Belgische overheid in deze centra onvoldoende hooggekwalificeerd zorgpersoneel, terwijl gekozen werd voor de modernste en duurste veiligheidsgadgets.

Gemiste kans

Daarenboven ontbreekt in België, in tegenstelling tot vele andere landen, nog steeds een gespecialiseerd forensisch observatiecentrum. Dit is essentieel om mensen met vaak meerdere stoornissen en complexe ziektebeelden adequaat te diagnosticeren met het oog op een gefundeerd advies aan de rechter die uitspraak moet doen over de toerekeningsvatbaarheid, en om een aangepast behandelingsplan uit te werken. Wat een stap naar een meer humane behandeling van geïnterneerden had kunnen betekenen, blijkt in realiteit alweer een gemiste kans van Justitie.

Kan het echt de bedoeling zijn dat we fundamentele maatschappelijke problemen zoals kansarmoede en vereenzaming trachten op te lossen door ze volledig te medicaliseren via euthanasie? Wij menen van niet. Tegelijkertijd kunnen we niet sterk genoeg benadrukken dat het in de kou laten staan van de mensen in kwestie ook volstrekt onethisch is. De legalisering van euthanasie is lovenswaardig en de wetgever heeft goed nagedacht over de voorwaarden vervat in de wet, maar het kan nooit de bedoeling zijn geweest om van euthanasie een antwoord te maken voor de vele mensen die ondraaglijk lijden als gevolg van een volstrekt onverschillige leefomgeving.

In het concrete geval dat zich nu stelt, moet de betrokkene alsnog en meteen toestemming krijgen om in een Belgisch forensisch psychiatrisch centrum de gepaste therapie uit te proberen. Als hij tot de conclusie zou komen dat die optie heeft gefaald omdat hij therapieresistent is, lijkt euthanasie ons de enig verdedigbare optie.